

Prevela sa engleskog prof. Tamara Radenković

□ English as a Lingua Franca:

□ ENGLISKI KAO UNIVERZALNI JEZIK

Dženifer Dženkins je predavač fonologije i sociolingvistike na King's koledžu u Londonu. Ona je jedan od glavnih proučavaoca EFL- English as a Lingua Franca; tj engleskog jezika kao univerzalnog jezika. Njena ostala interesovanja su međukulturna komunikacija, jezik i identitet, ideologija jezika i teorija usavršavanja veština u jeziku.

Dobar dan, i hvala Vam sto ste sa nama danas. Mogu li Vam naručiti kafu? Ili bi ste više voleli čaj? Danas imamo i neke keksiće.

Molim Vas jedan čaj. I jedan od onih čokoladnih keksića, takođe. Izgledaju dobro.

Sjajno. Pa, da počnemo: Šta je ELF?

Uopsteno rečeno ELF (ili engleski kao internacionalni jezik, EIL) se odnosi na engleski jezik koji je obični jezik komunikacije ili univerzalni jezik, prvenstveno među govornicima engleskog jezika, kojima on nije maternji jezik.

Iako govornici ELF-a takođe mogu biti Englezi i ljudi iz bivših britanskih kolonija, kao što je Indija, većina govornika potiče iz onog što je poznato "kao širi krug korisnika/govornika engleskog jezika" : to su države kao što su Nemačka, Brazil ili Japan, gde se engleski uči i koristi, ali vema retko ima zvaničnu funkciju u institucijama.

ELF oblici se javljaju kao posledica ogromnog povećanja upotrebe engleskog među ljudima sa drugim maternjim jezicima, koji su u okviru ovog šireg kruga, i koji su engleski učili po svom sopstvenom izboru.

Gde god se naiđe na čestu i sistematičnu upotrebu većeg broja ELF govornika, tada bi taj oblik engleskog trebalo smatrati ispravnim oblikom, a ne bi ga trebalo odbacivati kao grešku, samo zato što se njegov oblik razlikuje od ENL-a (engleskog jezika kao maternjeg). Daćemo samo dva primera koja su se javila u nedavnom istraživanju. Prvi je da ELF govornici upotrebljavaju članove na drugaciji nacin od ENFL govornika, u nekoliko različitih aspekata. Drugi primer je da oni često ne koriste nastavak –s za 3. lice jednine u sadašnjem prostom vremenu (npr. "she speak"), dok većina govornika engleskog kao maternjeg jezika koristi –s.

Bolje bi bilo da sam Vas pitala sta ELF nije, jer Vi i drugi proučavaoci ELF-a često govorite da postoje značajne pogrešne pretpostavke o ovoj novoj vrsti engleskog jezika.

Drago mi je da ste ovo pitali jer je ELF često pogrešno shvaćen. Pogrešna shvatanja ELF-a su rasprostranjena ne samo među profesionalcima u ELF-u, već i među mnogim sociolingvistima, predavačima engleskog jezika širom sveta i sličnima, koji izgleda da nisu sposobni da primene svoj neperspektivni pristup jeziku na ELF. U stvari, to se dogodilo zbog pogrešne interpretacije mog sopstvenog rada koji sam započela u svojoj četvrtoj knjizi, koja će biti objavljena 2008 godine, a biće uz nju objavljena i knjiga Barbare Seidlhofer koja je mnogo više tražena, "Understanding English as a Lingua Franca", koju će takođe objaviti "Oxford University Press".

Jedan od pogrešnih shvatanja ELF-a je da je to "ogranicen" tip engleskog jezika. U ovom slučaju to apsolutno nije istina. Uzmimo na primer izgovor. Samo zato što ELF akcent sadrži i neke oblike koji nisu među odlikama akcenta engleskog jezika kao maternjeg!

Kao primer navodi se "the" koje ELF govornici izgovaraju kao /d/ ili /t/ a to nije ništa manje pravilno od engleskog dijalekta koji se govori na Novom Zelandu, gde govornici izgovaraju glas /i/, na svim mestima gde recimo Britanci i Amerikanci izgovaraju /e/ !

To znaci da bi jedan stanovnik sa Novog Zelanda mene zvao Dzini, dok bi me jedan Britanac ili Amerikanac zvali Dzeni. Ovo nije pitanje tačnosti već racionalizacije, zamene jednog oblika sa nekim drugim, koji vise odgovara toj određenoj grupaciji govornika engleskog jezika.

Koliko precizno, zapravo, istraživači mogu da definisu ELF, u smislu gramatike, vokabulara ili fonologije?

Nisam baš u odgovarajućoj poziciji da Vam odgovorim na ovo pitanje, jer ne učestvujem u sakupljanju ELF korpusa reči. Sto se tiče izgovora, većina ljudi je odgovorila – i jos uvek to i čini, na istraživanje koje je dovelo do moje osnove univerzalnog jezika. Iako ja nisam upoznata ni sa jednim otkrićem koje bi bilo suprotno, bitno je da svaka grupa učenika, čiji je engleski drugi jezik, iskoristi sva moguća istraživanja, kako bi odredila svoju ELF normu. Ono što je nama potrebno jeste opisni rad na stabilnoj empirijskoj osnovi, kao što je VOICE (The Vienna-Oxford International Corpus of English).

Često čujemo da ljudi kažu da engleski ne pripada više Englezima, već kada se pojavi nešto kao ELF-a, to stvarno uznemiri izvesne ljude. Zašto je to tako?

Mnogi ljudi s razlogom izgledaju srećni jer veruju da glavni engleski jezik ne pripada više samo svojim maternjim govornicima. Oni nisu srećni zbog implikacija koje prirodno nastaju iz ideje o ELF. Mislim da je ovde problem u tome što u praksi ljudi teško prihvataju jezičku promenu. Oni nisu sposobni da prihvate promenu- naročito ne onu od strane govornika engleskog čiji on nije maternji jezik- sem kao grešku!

A ovo važi jednako i za one čiji engleski nije maternji i za one čiji jeste. U stvari, veoma često oni kojima engleski nije maternji, najviše su uzbuđeni zbog ELF-a, a naročito oni koji su dostigli nivo veoma blizu nivoa znanja samih Engleza.

U potpunosti je razumljivo to što su oni uzbuđeni, jer im je oduvek rečeno da engleski koji uče, i u koji su uložili svoje vreme i trud, predstavlja savršenstvo, a sada je taj savršeni engleski

izazvan jednim novim fenomenom kakav je ELF.

U Vašoj knjizi koju ste spomenuli, "English as a Lingua Franca: Attitude and Identity" se govori, između ostalog, o stavovima učenika prema ELF – naročito o pitanjima vezanim za izgovor. Šta ste otkrili?

Mnoge, mnoge stvari- teško je znati odakle da počnem. Glavno otkriće bi bilo da još uvek postoji duboko poštovanje prema akcentu engleskog jezika kao maternjeg jezika, među govornicima engleskog kao maternjeg i nematernjeg, i to je većinom rezultat ideologije, ali onda kada ostali govornici nauče i steknu iskustvo u komunikaciji sa ELF-om, iz prve ruke, njihov otpor prema akcentima ELF-a se umanjuje, ponekad veoma dramatično.

Da li bi se moglo reći da ELF možda označava "kraj" predavača engleskog jezika, čiji je on maternji jezik?

Ne mislim da će to značiti ali možda će označiti "kraj" monolingvalnog predavača engleskog, tj. predavača čiji je engleski maternji jezik. Postoje dobro dokumentovane prednosti za same učenike, kada ih podučava neko ko ima isti maternji jezik kao oni, i koji je prošao kroz isto iskustvo u učenju jezika.

Jednom ste razmatrali pitanja vezana za "gate-keeping"- „čuvanje stavova“ u kojima se ELF smatra poslednjim izborom u profesiji predavanja engleskog jezika.

Postoje četiri glavne oblasti u kojima je "gate-keeping" živ. Prva oblast je struja Second Language Aquisition (tj. učenje drugog jezika). To je istraživanje gde se nivo, prema kojem se znanje učenika meri, još uvek meri u odnosu na jezik govornika čiji je engleski maternji.

Druga oblast je testiranje engleskog jezika koje uključuje novije testove, za koje se tvrdi da imaju međunarodnu važnost, ali u suštini, oni testiraju sposobnosti učenika na osnovu jezika Britanaca ili Amerikanaca.

Treća oblast je u obuci predavača, gde ima malo napretka u smislu prihvatanja visoko-kvalifikovanih predavača kojima engleski nije obavezno i maternji jezik- čak i tokom poslednjih godina!

I dalje se potpuno neopravdano prednost daje „native speakerima“ iako su oni po pitanju predavanja jezika potpuno neobrazovani i nekompetentni!

Konačno, četvrta oblast je vezana za nastavne materijale koji nastavljaju da promovišu britanski ili američki engleski, bilo formalni ili stvarni, kolokvijalni engleski. Oni nastavljaju da budu stvarani i distribuisani u velikom broju, od strane moćnih uticajnih centara iz Velike Britanije ili Amerike prikazujući ova dva akcenta kao jedine opšte-prhvaćene.

Šta bi sada predavači trebalo da počnu da rade u svojim učionicama vezano za ELF?

Dokle god ELF ne bude potpuno opisan i kodiran, teško je dati bilo kakve određene

preporuke. Nije iznenađujuće to što ovo vodi ka izvesnoj količini zabrinutosti među predavačima. Za sada, ja bih naročito preporučila tri stvari.

Prva je da bi nastavnici, i oni koji obučavaju nastavnike, trebalo da kod svojih učenika povećaju svest o globalnoj upotrebi engleskog i ukazivanjem na njegov uticaj širom sveta, naročito o činjenici da su govornici engleskog kao maternjeg jezika, u stvari, jedna mala manjina! Da oni nisu prisutni u široko-rasprostranjenoj komunikaciji na engleskom, i da ni u kom slučaju njihov engleski nije najbolji. Već samo izvorna varijanta!

Druga stvar je da bi predavači trebalo da budu opušteniji prema oblicima koji su se već pojavili iz ELF korpusa reči, a koji su često i sistematično korišćeni od strane ELF govornika koji imaju visoki nivo znanja engleskog jezika, i koji su različiti od oblika koji koriste govornici engleskog kao maternjeg, a da to ne izaziva probleme u komunikaciji sa ELF-om.

Treća stvar je da bi predavači trebalo da pridaju veći značaj razvoju jezičkih veština. Sa toliko mnogo više vrsta govornog engleskog, izgleda mi, da je za učenike mnogo važnije da budu sposobni da prilagode svoj način govora (i razumevanja), kako bi bio razumljiv i jasan, nego da pridaju značaj tome da mimikom objasne nešto govorniku engleskog kao maternjeg jezika, koji je veoma često "odsutan".